

Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Vår ref.: 201100003-72
Deres ref.:

Lillehammer, 14. oktober 2011

Høringsuttalelse fra Oppland fylkeskommune - NOU 2011:14 Bedre integrering

Fylkesutvalget har i møte 11.10.2011 behandlet høringsuttalelse fra Oppland fylkeskommune – NOU 2011:14 Bedre integrering. Saken er også behandlet i flerkulturelt råd i Oppland 4.10.2011. Vedlagt ligger høringsuttalelse fra Oppland fylkeskommune og vedtak fra fylkesutvalgets møte 11.10.2011.

Med hilsen

Greta Karine Juul

Internasjonal rådgiver/International Adviser
Oppland fylkeskommune/Oppland County Authority

Telephone: +47 61 28 92 70
Mobil/Celluar: +47 919 31 200
e-mail: greta.juul@oppland.org

www.oppland.no

Arkivsak-dok. 201100003
Arkivkode
Saksbehandler Greta Karine Juul

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fylkesutvalget	11.10.2011	152/11

SAKSPROTOKOLL

NOU 2011:14 Bedre integrering - Høringsuttalelse fra Oppland fylkeskommune

Fylkesutvalget har behandlet saken i møte 11.10.2011 sak 152/11

Forslag til

VEDTAK

1. Fylkesutvalget tar gjennomgangen av NOU 2011: 14 Bedre integrering til orientering.
2. Fylkesutvalget støtter rådmannens innstilling til høringsuttalelse.

Møtebehandling

Fylkesordfører Audun Tron la fram slikt tilleggsforslag punkt 2:

... "og synspunktene som flerkulturelt råd i Oppland har kommet med, og slik de framgår av saksinnstillingen".

Votering

Fylkesutvalget sluttet seg til innstillingen, med tilleggsforslag fremmet av fylkesordfører.

Vedtak

Fylkesutvalget fattet slikt enstemmig vedtak:

1. Fylkesutvalget tar gjennomgangen av NOU 2011: 14 Bedre integrering til orientering.
2. Fylkesutvalget støtter rådmannens innstilling til høringsuttalelse, og synspunktene som flerkulturelt råd i Oppland har kommet med, og slik de framgår av saksinnstillingen.

Arkivsak-dok. 201100003-66
Saksbehandler Greta Karine Juul

Saksgang
Fylkesutvalget

Møtedato

**NOU 2011:14 BEDRE INTEGRERING - HØRINGSUTTAELSE FRA OPPLAND
FYLKESKOMMUNE**

Forslag til

VEDTAK

1. Fylkesutvalget tar gjennomgangen av NOU 2011: 14 Bedre integrering til orientering.
2. Fylkesutvalget støtter rådmannens innstilling til høringsuttalelse.

Rasmus Olav Vigrestad
Fylkesrådmann

Hjalmar Solbjør
Ass fylkesrådmann

Vedlegg:

Sammendrag av NOU 2011:

http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Inkluderingsutvalget/Bedre_integrering_sammendrag.pdf

Bakgrunn:

Inkluderingsutvalget ble satt ned i statsråd 30. april 2010 for å løfte frem utfordringer og muligheter i et flerkulturelt Norge og foreslå tiltak i inkluderings- og integreringspolitikken. Utvalget skulle ta utgangspunkt i foreliggende forskning og kunnskap på feltet, og i sitt arbeid legge vekt på arbeidsliv, utdanning og deltagelse i demokrati og sivilsamfunn.

Mandat: *"Løfte fram utfordringer og muligheter ... foreslå tiltak i inkluderings- og integreringspolitikken"* (sitat fra mandat).

Utvalget skulle gjennom sitt arbeid løfte fram utfordringer og muligheter i et flerkulturelt Norge, og med bakgrunn i dette foreslå tiltak i inkluderings- og integreringspolitikken. Utvalget har tatt utgangspunkt i foreliggende forskning og kunnskap på feltet, og i sitt arbeid lagt vekt på arbeidsliv, utdanning og deltagelse i demokrati og sivilsamfunn.

Tilnæringsmåte, perspektiv og overblikk

Utredningen peker på betydningen av en helhetlig og sammenhengende integreringsarbeid. En helhetlig strategi for integrering må fokusere på konkrete resultater på sentrale dimensjoner som økonomi og fordeling, deltagelse på ulike samfunnsarenaer, og anerkjennelse og inkludering i fellesskapet. Parallelt til de rettighetene som følge av et medlemskap i samfunnet, følger plikter til å delta i og bidra til samfunnet.

Hvordan går det med integreringen i Norge? 12 % av befolkningen er innvandrere, 500 000 personer har innvandret til Norge (2011 tall) og ca 100 000 barn født i Norge hvor begge foreldrene har innvandret. Over 200 000 innvandrere har bodd i Norge kortere enn 5 år, sju av ti innvandrere de senere årene kommer fra europeiske land. Foreliggende kunnskapsgrunnlag, tilgjengelige statistikker og andre fakta viser at det stort sett går bra med integreringen i Norge til tross for at en stor andel av befolkningen oppfatter at integreringen ikke går særlig bra. Utfordringer er knyttet til sysselsetting, særlig for innvandrerkvinner er sysselsettingen lav. Det er en betydelig risiko for samfunnet at mange med innvandrerbakgrunn ikke integreres i samfunnet og får varige dårligere levevilkår. Utvalget tilrå at det utvikles en årlig integreringsmonitor som dokumenterer resultater og avvik på viktige områder.

Saksframstilling:

Utfordringer knyttet til levekår, fattigdom og sysselsetting - noen utdrag fra utredningen

Levekår "utfordringer med en mulig utvikling av et klassesdelt samfunn".

Et mindretall i innvandrerbefolkningen har dårligere levekår (manglende utdanning, lavere sysselsetting, lavere inntekt, mindre deltagelse osv.) og risikoen er at barna arver levekårsulempene til foreldrene. Utfordringene er spesielt store blant kvinner fra visse opprinnelsesland. 60 000 innvandrere er definert som fattige, og storfamilier med bare en inntekt er vanlig.

Inkluderingsutvalget tilrå en helhetlig og tidlig innsats for å forebygge vedvarende lavinntekt og for at det skapes sosiale forskjeller langs etniske skillelinjer. Hovedstrategien er bedre bruk av medbrakt kompetanse, og et godt utdanningsystem som gir læring for alle, slik at sysselsettingen øker.

Arbeid og sysselsetting *"innvandreres deltagelse i arbeidslivet ... øke den lave yrkesdeltagelsen til kvinner"*. Sysselsettingen i lokalbefolkningen generelt er 69,7 prosent mot 61,7 prosent blant innvandrere, og ledigheten i befolkningen er 2,7 prosent mot 7,1 prosent blant innvandrere. Blant innvandrerkvinner er sysselsettingsandelen lav, ned mot 30 %. Et økende antall arbeidsinnvandrere har en sysselsettingsandel på 70,6 % som er høyere enn befolkningen generelt. Flere i arbeid over en lengre periode med lønnet arbeid gir en stor samfunnsøkonomisk gevinst og er avgjørende for at den norske velferdsmodellen skal være bærekraftig.

Utdanning *"kan virke utjevne, skape sosial mobilitet, og bidra til ... selvstendige livsvalg"*
I grunnskolen oppnår elever med innvandrerbakgrunn dårligere resultater, og frafallet i videregående opplæring er høyere. Utvalgets strategi for utdanningsfeltet innebærer tydeligere fokus på sammenhengen i hele utdanningsløpet fra barnehage til høyere utdanning. Å beherske norsk språk i tidlig barndom er avgjørende for barns læringsutbytte.

Voksenopplæring og grunnleggende kvalifisering

Grunnleggende kvalifisering av norskopplæring er nødvendig for at nyankomne innvandrere skal delta i utdanning og arbeidsliv, og grunnskoleopplæring for voksne innvandrere er avgjørende for den gruppen som mangler utdanning. Utvalget tilrår mer fokus på norskopplæring. Introduksjonsprogrammet fungerer godt som et virkemiddel for integrering i arbeid og samfunnsliv, men det er behov for å se nærmere på forankring, innhold og organisering av programmet for å få bedre måloppnåelse.

Bedre bruk av innvandreres medbrakte kompetanse *"bedre kan benytte de ressursene mange personer med innvandrerbakgrunn besitter"*

Innvandrere med høyere utdanning er ofte sysselsatt i jobber de er overkvalifiserte for. Ved høy etterspørsel etter arbeidskraft vil innvandringen til Norge trolig fortsatt øke, og det vil være helt avgjørende at samfunnet klarer å bruke de ressursene som innvandrere besitter.

Deltakelse i demokrati og sivilsamfunn *"inkludere personer med innvandrerbakgrunn på sentrale samfunnsarenaer... og demokratiske prosesser"*

Utvalget påpeker at innvandrerbefolkningen er klart underrepresentert i valgdeltagelse, styrende organer, sivilsamfunn (frivillighet), fagbevegelse og media sammenliknet med majoriteten. Strategien omfatter en aktiv rekrutteringsstrategi for å øke deltagelse i både politikk og sivilsamfunn, bedre opplæring og informasjon, ansvarliggjøring av majoritets- og minoritetsorganisasjoner, tilskudd og bedre dokumentasjon og rapportering.

Fellesskap: verdier og konfliktløsning *"hvilke felles verdier bør danne grunnlaget for vårt flerkulturelle samfunn"*. Det er behov for å ha tydelige felles verdigrunnlag for samfunnet; universelle menneskerettigheter, aksept av eksisterende lover og tilslutning til demokrati som styreform og måter å løse konflikter på. Viktige verdier ved det norske samfunnet skal være; likestilling, likeverd, ytringsfrihet, religionsfrihet, solidaritet, økonomisk og sosial likhet, vitenskaplig tenkemåte, toleranse og deltagelse i demokrati og sivilsamfunn.

Bokonsentrasjon av innvandrere i byområder *"utfordringer som knytter seg til bokonsentrasjon av enkelte grupper i byområder (segregering)"*. Det er ingen dokumentasjon på at integreringsutfordringer forsterkes ved bokonsentrasjon, selv om det kan være mer krevende å drive idrettslag etc. Utfordringene er mer knyttet til lav sysselsetting, høy ledighet, lav inntekt mv. Utvalget anbefaler fortsatt områdeløft for å bedre levekår og også en egen monitor for å følge utviklingen i

områder med levekårsutfordringer ned på grunnkrets- og bydelsnivå, som omfatter levekårsvariable, demografi, innvandrerbakgrunn og andre forhold.

Kapittel 5. Levekår i Innvandrerbefolkningen

Mål:

Personer med innvandrerbakgrunn skal etter 10 års botid ha tilsvarende levekår som resten av befolkningen med sammenlignbart utdanningsnivå. De skal også ha samme sosiale mobilitet som resten av befolkningen.

Tiltak:

- Tilpasset informasjon om offentlige tjenester på flere språk.
- Samordning i/av tjenestene.
- Styrking av ansattes flerkulturelle kompetanse.
- Sikre god kommunikasjon, bruk av kvalifisert tolk.
- Inkludering av eldre i frivillige organisasjoner.
- Erfaringsoverføring og samarbeid mellom offentlige etater.

Oppland fylkeskommune støtter tiltakene.

Vi vet lite om innvandrernes opplevelse av fattigdom, og enkelte innvandrergrupper kan ha andre mål på velferd enn de nasjonale normene. Det er behov for kunnskap om inntekst- og forbruksmønstre, utvikling over tid og forskjeller mellom grupper. Enkelte innvandrergrupper sender blant annet penger til familien i hjemlandet. Det er også behov for å se på hva forskningen viser om 2. generasjonen innvandrere i henhold til yrkesdeltakelse og inntekt.

Kapittel 6. Arbeid og sysselsetting

Hovedmål

Innvandrere skal ha tilnærmet samme yrkesdeltakelse og ledighetsnivå som befolkningen som helhet.

Delmål 1

Øke sysselsettingsgraden blant personer med innvandrerbakgrunn til samme nivå som befolkningen som helhet i løpet av ti år fra 2013 til 2022.

Delmål 2

Redusere ledigheten blant innvandrere til omtrentlig samme nivå som befolkningen som helhet i løpet av ti år, fra 2013 til 2022.

Tiltak

- Øke antall opplæringstilbud og tiltak med dokumentert effekt (for eksempel lønnstilskudd, AMO-kurs). Tiltakene må tilpasses regionale og lokale forhold for å styrke effektiviteten.
- Videreutvikle og forbedre de eksisterende tiltakene som har best effekt, kombinert med en skjerping av resultatkravene for overgang til arbeid.
- Redusere eller fjerne arbeidsmarkedstiltak med for lav effekt.
- Utvikling av nettverkstiltak "Mentorordning" i regi av offentlig og privat sektor.

- Utrede om den danske modellen for rekruttering av innvandrere til offentlig sektor har en overføringsverdi til Norge.
- Utrede hvordan intervjuordningen med å innkalle minst en søker med innvandrerbakgrunn til intervju i statlig forvaltning kan utvides til også å gjelde for kommunal og privat sektor.
- Økt bruk av lederutviklingsprogrammer for personer med innvandrerbakgrunn som skal bidra til økt rekruttering av ledere med innvandrerbakgrunn, for eksempel gjennom tildeling av statlige prosjektmidler til offentlig og privat sektor.
- Det er behov for videre analyser for å avklare om innvandrerbefolkningen har avvikende atferd for overgang til trygdeytelser sammenliknet med befolkningen som helhet. Videre er det behov for å avklare årsakene til forskjellene.
- Et flertall av utvalgets er på prinsipielt grunnlag for bruk av kvotering. Ett mindretall av utvalgets medlemmer viser til at uavhengig av prinsipielt standpunkt så har forsøk med kvotering ikke vist dokumenterbar effekt og tilrå derfor at andre og mer effektive virkemidler brukes for å nå målene om økt sysselsetting og redusert diskriminering.
- Et flertall av utvalgets medlemmer anbefaler at man utreder om en skal innføre arbeidsbetingede stønader i Norge. Ett mindretall av utvalgets medlemmer er uenige i at det skal utredes om arbeidsbetingede stønader kan innføres i Norge.

Kvinner med innvandrerbakgrunn

Hovedmål

Øke sysselsettingen blant kvinner med innvandrerbakgrunn til tilnærmet samme nivå som for kvinner i resten av befolkningen.

Tiltak

- Økt bruk av dokumenterte effektive kvalifiseringstiltak for kvinner.
- Utvide NAVs ansvar til å omfatte rekruttering av yrkespassive til opplæring, kvalifisering og arbeidstrening.
- Avvikle kontantstøtteordningen.
- Barnetrygden vurderes økt minst i tråd med lønns- og prisveksten.
- Økt kunnskap om hvordan diskrimineringen rammer innvandrerkvinner spesielt.
- Tettere individuell oppfølging av brukere i overgangsstøtnadsordningen og bedre tilrettelegging av opplæring og kvalifiseringstiltak med sikte på overgang til arbeid. Norskopplæring som en del av et kvalifiseringsløp vil for mange være nødvendig med sikte på varig kvalifisering.
- Økt kunnskap om hva som hemmer og fremmer innvandrerkvinnens yrkesdeltakelse.

Overkvalifisering

Hovedmål

Innvandrere skal få lik uttelling for likeverdig utdanning i yrkeslivet som befolkningen for øvrig.

Tiltak

- Personer med høyere utdanning gis rett til å få vurdert medbrakt kompetanse ved høyskole eller universitet (jf kapittel 9, Bedre bruk av innvandreres medbrakte kompetanse).
- Gratis tilleggutdanning i regi av universitet eller høyskole for personer som trenger påbygging for å få godkjent sin utdanning til bruk i Norge. Kursene finansieres gjennom særskilt tilskudd.

Oppland fylkeskommune støtter forslagene.

Høyt utdannede innvandrere som i utgangspunktet ikke er arbeidsinnvandrere innehar mange ubenyttede ressurser som vi med enkle grep kan tilrettelegge for at kan bli hurtig selvgående. Denne gruppen har ofte et ønske om å lære norsk raskt for å bli mer konkurransedyktig på arbeidsmarkedet. Oppland fylkeskommune understreker derfor viktigheten av differensiert og individtilpasset norskopplæringstilbud, og økt bruk av norskkurs på høyskole og universitetsnivå for personer med høyere utdanning.

Utvalget påpeker at opplæring utover grunnleggende norsk bekostes av den enkelte arbeidsgiver. For gruppen høyt utdannede innvandrere som besitter stillinger de er overkvalifisert for kan dette være en utfordring. Mange arbeidsgiver har liten eller ingen motivasjon for å bidra til ytterligere norskopplæring. Årsaken til dette, er bland annet at arbeidet kan utføres med de norskkunnskapene den enkelte innehar. Det har med andre ord ingen gevinst for arbeidsgiver. Dette kan medføre at den høyt utdannede innvandreren blir værende i sin service stilling, lavtlønnet, med få eller ingen mulighet til å videreutvikle sin norsk innenfor pedagogiske rammer. Når denne gruppen også besetter stillinger som de er overkvalifisert til, kan de bli propper i arbeidsmarkedet, der de opptar stillinger for andre innvandrere/arbeidstakere som kun er kvalifisert for denne type stillinger. Dette er ikke bare uheldig for hvert enkelt individ, men også for vårt totale arbeidsmarked som trenger å ta i bruk all tilgjengelig kompetanse.

Det er viktig med språkpraksis innen relevante fagområder i enda større grad enn nå. Vi trenger kompetanse innvandring og Oppland fylkeskommune er svært positive til at dokumentet legger til rette for optimal bruk av kompetanse. Et eksempel på konkret tiltak i Oppland er Global Future, et viktig kvalifiseringsprosjekt som gir samfunnet viktig kunnskap og erfaring i arbeidet med å tilrettelegge for et flerkulturelt samfunn. Rollemodellene er en ressurs som må utnyttes på en positiv måte på ulike arenaer/sammenhenger.

Andre land gjør tilsvarende erfaringer med kvalifisering av høyt utdannende innvandrere. Den nye kompetansen på dette fag/politikkområdet kan videreutvikles gjennom for eksempel internasjonalt samarbeid.

Kap 7. Utdanning

Mål

Et inkluderende opplæringssystem der barn og unge med innvandrerbakgrunn, som gruppe, mestrer skole og utdanning på lik linje med den øvrige befolkningen.

Tiltak

- Det gjennomføres en helhetlig gjennomgang av opplæringsloven i et mangfoldsperspektiv.
- Det stimuleres til mer forskning om hvordan sosiale, kulturelle og etniske forskjeller spiller inn på utdanningsforskjeller.
- Det iverksettes brede evalueringsprosjekter som fokuserer på konsekvensene av en mer mangfoldig befolkning i møte med opplæringssystemets innhold og organisering.
- Det er behov for supplerende innsats for å oppfylle opplæringslovens intensjoner, herunder kompetanseheving og bevissthet blant skole- og utdanningsmyndigheter, skolepersonell, fagbokforlag og utdanningsinstitusjoner i forhold til mangfold i opplæring og utdanning.

- Undervisningstilbudet må oppfylle opplæringslovens intensjoner. Dette innebærer blant annet å møte den enkelte elevs behov med god nok faglig kompetanse og de hjelpemidler som er nødvendige for at eleven skal få et likeverdig og forsvarlig utbytte av undervisningen.
- Læreplaner og pensum på alle opplæringsnivåer må ha et tydelig mangfoldsperspektiv.

Videregående opplæring

Mål

Ungdom med innvandrerbakgrunn skal fullføre og bestå opplæring på videregående nivå på lik linje med annen ungdom.

Tiltak

- Den særskilte tilrettelagte språkopplæringen for minoritetsspråklige elever etter Opplæringslovens § 3.12 styrkes.
- En styrket satsing på ikke-vestlige fremmedspråk i videregående opplæring
- Elever som følger læreplanen i grunnleggende norsk helt fram til endt videregående opplæring skal gis avsluttende karakter i dette faget.
- Det bør åpnes for at skoleeier kan tilby et innføringstilbud for elever som ikke har tilstrekkelige forutsetninger for å kunne bestå videregående opplæring, jf. St.meld. nr. 22 (2010-2011).
- Det er behov for økt fokus på skole-hjem samarbeid også i videregående opplæring. Utvalget viser til slikt samarbeid på Strømmen videregående skole i Akershus.

Tiltak

- Styrking av rådgivningstjenestens flerkulturelle kompetanse.
- For å stimulere til større spredning i valg av utdanning og yrker, bør informasjonen om disse styrkes overfor aktuelle miljøer.
- Ansvarlige ved de enkelte fag og studieretninger oppfordres til å reflektere over hvorvidt pensum og undervisningsopplegg er slik at ungdom med innvandrerbakgrunn oppfatter dem som relevante, og kjenner seg igjen i de enkelte temaer som det skal undervises i.
- Økt informasjon til foreldre om utdanning og yrkesvalg i det norske utdanningssystemet og arbeidsmarkedet.
- Styrket innsats for å øke fullføringsgrad på yrkesfaglige studieretninger.

Tiltak

- Økt bruk av modulbasert kompetansegivende opplæring.
- Det utvikles mentorordninger for elever med innvandrerbakgrunn i lære i bedrift.
- Økt bruk av praksisbrevordningen og lærekandidatordningen i videregående opplæring for elever med innvandrerbakgrunn.
- Utvalgets flertall går inn for at det innføres en lovfestet generell rett til læreplass, med unntak av en stemme.

Oppland fylkeskommune støtter utvalget i forslaget om forsterket språkopplæring for innvandrerelevanter som ankommer Norge i ungdomsskolealder eller eldre. Det er også viktig at det tenkes i et noe mer langsiktig perspektiv i forhold til språkopplæring. 5 år, slik utvalget foreslår, virker fornuftig.

Tidlig innsats på nivå er viktig også for denne gruppen, god oppfølging i barnehagen øker sjansen for gjennomføring av grunnskole og videregående opplæring og eventuelt høyere utdanning. Her er det spesielt viktig å kunne rekruttere flere med fremmedspråklig bakgrunn tilbake til skolen etter fullført lærerutdanning.

Overganger er viktige, også for fremmedspråklige, alle tiltak knyttet til gjennomføring i videregående opplæring og prosjektet Ny Giv, må derfor også ha fokus på denne gruppen.

Fakta og forskning på dette feltet er viktig, nye problemstillinger må finne løsninger gjennom en kunnskapsintensiv politikkutvikling.

Vi gir støtte til forslaget om et innføringstilbud for alle nyankomne elever i videregående skole, på lik linje med det som skjer i grunnskolen.

Forslaget om en modulbasert kompetansegivende opplæring kan med fordel prøves ut på denne målgruppen, det vil også ha overføringsverdi til andre grupper.

Det er viktig at alle kvalifiserte søkere får tilgang på læreplass, men det er tvilsomt om en lovfestet rett vil løse denne problematikken. I første omgang bør det sjekkes ut om det er andre måter å stimulere på, for at det skal bli et tilbud til alle som ønsker læretid.

Flerkulturelt råd i Oppland understreker viktigheten av å ivareta språkopplæring hos innvandrere som kommer til Norge i overgangen mellom grunnskole og videregående skole. Ofte faller denne gruppen mellom to stoler og får store problemer i videregående skole (frafallproblematikk). Rådet anbefaler også nettbasert norskundervisning og understreker viktigheten av motivasjon for å lære norsk.

Kapittel 8. Voksenopplæring og grunnleggende kvalifisering

Hovedmål

Alle skal kunne lese og skrive norsk for å klare seg i dagliglivet og delta i arbeidslivet.

Delmål

Alle skal få tilbud om opplæring som gir mulighet til å erverve kompetansebevis på videregående nivå.

Introduksjonsprogram

Mål

75 prosent av alle som deltar i introduksjonsprogram – både kvinner og menn – skal være i arbeid eller utdanning innen ett år etter fullført program.

Tiltak

- Prosjektmidler for å utvikle bedre innhold, organisatoriske løsninger og tilpasninger til grupper med spesielle behov.
- Øke antall kommuner som formulerer konkrete resultatmål for introduksjonsprogrammet. Det er behov for økt fokus på resultater, forankring og målstyring i kommunene.
- Deltakere som mangler grunnleggende ferdigheter må få mulighet til å erverve dette gjennom tilpasset grunnskoleopplæring som en del av introduksjonsprogrammet.

- Økt bruk av det tredje året i introduksjonsprogrammet for deltakere med særlige behov. Dette vil i særlig grad gjelde personer med lavt utdanningsnivå og med lang vei til arbeidslivet.
- Gjennomgang av resultatindikatorer for introduksjonsprogrammet.
- Tett oppfølging fram mot arbeid eller utdanning etter avsluttet program.
- Sikre at deltakere som ikke går over i arbeid eller utdanning etter gjennomført program får et aktivitetstilbud og aktivitetsplikt.
- Innholdet i programmet må være av høy kvalitet, individuelt tilpasset, og med særlig fokus på kvinner for å bedre overgang til arbeid og utdanning etter avsluttet program.
- Tett samarbeid mellom lokale aktører om veien videre, før deltaker avslutter program.
- Økt kunnskap og dokumentasjon om metoder, modeller og tiltak som har en positiv innvirkning på resultater.
- Ansvarlig faglig departement og direktorat må sikre at kommunene til enhver tid har oppdatert informasjon om gjeldende lovverk for å sikre en forsvarlig forvaltningspraksis ute i kommunene.

Norskopplæring

Mål

Innvandrere skal ha nødvendige norskkunnskaper for å nyttiggjøre seg utdanning, komme i arbeid og delta i samfunnslivet.

Tiltak

- Tilrettelegging for differensiert og individtilpasset norskopplæringstilbud.
- Økt bruk av kombinasjon av norskopplæring og arbeidstreningstilbud i regi av NAV.
- Innføre finansiering av tilrettelegging for bedriftsbasert norskopplæring i offentlig og privat sektor.
- Styrke en arbeidsrettet og yrkesrettet norskopplæring og språkpraksis.
- Kunnskaps-, og metodeutvikling i å kombinere norskopplærings- og yrkesopplæringstiltak.
- Økt bruk av høyskole og universitetsbaserte norskkurs for personer med høyere utdanning.
- Styrke etter- og videreutdanningskurs for lærere i norskopplæringen der fylkesmannen har hovedansvar.
- Opprette veiledere for innhold og organisering av norskopplæringen i hvert fylke/region.

Oppland fylkeskommune støtter utvalget i at dette feltet har behov for en helhetlig gjennomgang, slik det er gjort i grunnopplæringen og i høyere utdanning. Dette har medført ulike reformer de siste årene, det vil nok være nødvendig innen voksenopplæringsfeltet også.

Det er viktig at norskopplæring for innvandrere har en rød tråd og at det er et aktivt samarbeid mellom aktørene som er ansvarlige på de ulike nivå, spesielt gjelder dette kommuner og fylker. Det er ønskelig at den grunnleggende kvalifiseringen, gjennom norskopplæring eller introduksjonsprogrammet, fokuserer mot en sluttkompetanse. Dette gjør at eleven kan opparbeide seg både et relevant ordforråd og eventuelt skaffe praksis for de utdanninger hvor det er nødvendig. Så det å styrke en arbeidsrettet og yrkesrettet norskopplæring og språkpraksis blir et viktig tiltak.

Flerkulturelt råd i Oppland understreker viktigheten av statlig standard på norskopplæring i kommuner med minimum antall timer.

Kapittel 9 Bedre bruk av innvandreres medbrakte kompetanse

Mål

Alle innvandrere skal få uttelling for sin medbrakte kompetanse slik at andelen innvandrere med fagutdanning eller høyere utdanning som bruker utdanningen i sitt arbeid er den samme som for befolkningen som helhet.

Delmål 1

Alle innvandrere skal ha rett til kartlegging, vurdering og godkjenning av medbrakt kompetanse.

Delmål 2

Innvandrere med utdanning innenfor et fagområde hvor det er mangel på arbeidskraft, skal ha rett til et påbyggingstilbud som setter den enkelte i stand til å oppfylle kravene til utdanning i Norge, og/eller norsk godkjenning, og tilpasse kompetansen til norske krav og forhold.

Tiltak

- Kunnskapsdepartementet bør raskest mulig starte det planlagte arbeidet med en Handlingsplan for vurdering og godkjenning av medbrakt utdanning og eventuell nødvendig supplering (fagkompetanse, arbeidslivskunnskap og språk).
- Utvikle et registreringssystem for medbrakt kompetanse for alle som innvandrer til landet.
- NOKUTs arbeid med videreutvikling av Nasjonal database for godkjenning av høyere utdanning (NAG) intensiveres, slik at saksbehandlere har tilgang til en oppdatert erfaringsdatabase for behandling av søknader, og slik at saksbehandlingstiden kan reduseres.
- Det bør vurderes å innføre gratis oversettelse av utdanningsdokumenter ved søknad om godkjenning av utdanning tatt i utlandet. Målgruppen er personer som er registrert bosatte i Norge, og retten kan for eksempel inntre etter ca 6 måneder i landet.
- Personer med høyere utdanning gis rett til å få vurdert medbrakt kompetanse ved høyskole eller universitet. NAV gis ansvar for å sikre tilgang til et landsdekkende tilbud gjennom avtaler med utvalgte universitet og høgskoler.
- Utrede innføring av tilleggsutdanning for innvandrere med høyere utdanning fra utlandet, etter lignende modell som finnes i Sverige. Utredningen skal undersøke hvordan supplerende moduler for sentrale fagyrker kan finansieres, organiseres og gjennomføres med sikte på innføring og etablering i løpet av en 2 års periode. Tilleggsutdanning skal, i første omgang, organiseres innenfor fagfelt hvor det er mangel på arbeidskraft. Kursene skal legge vekt på faglige krav, arbeidslivskunnskap (herunder HMS), yrkesrettet språkopplæring og utvikling av faglig relevant nettverk. Utredningen bør også vurdere inntektssikring for deltakerne i kursperioden. Kursene finansieres gjennom særskilt tilskudd.
- Det bør vurderes å opprette flere plasser på tilpassingskurs, innenfor lovregulerte yrker hvor det er mangel på arbeidskraft.
- Det bør vurderes å opprette flere plasser for (fagtilpasset) norskkurs ved høyskoler og universiteter for deltakere som søker om opptak til høyere utdanning i Norge, eller har slik utdanning fra utlandet.
- Inkluderingsutvalget støtter Østbergutvalgets anbefaling om at myndighetene fortsetter arbeidet med å utvikle en nasjonal standard og lik praksis for realkompetansevurdering, og at informasjonsarbeidet rundt ordningen styrkes.
- Fylkeskommunene må legge til rette for utvidet bruk av praksiskandidatordningen for voksne innvandrere med medbrakt yrkeserfaring. Det må kartlegges om ordningen gir tilstrekkelig overgang til egnet arbeid.

Oppland fylkeskommune støtter forslagene.

Det er meget viktig med rett til kartlegging, vurdering og godkjenning av medbrakt kompetanse. Dette må igjen følges opp med påbyggingstilbud, som gir så korte løp som mulig fram til ønsket sluttkompetanse. Det å utvikle en nasjonal standard og lik praksis for realkompetansevurdering blir en viktig oppgave. Avkorting av utdanning må gjelde både i forhold til teori og praksis. En nasjonal løsning på denne problemstillingen, vil sikre likebehandling i de ulike kommuner og fylker. Det må hele tiden være slik at god nok kompetanse i norsk ligger til grunn for å kunne gjennomføre utdanning i Norge.

Flerkulturelt råd anbefaler statlig finansiering i forbindelse med vurdering av kompetanse. Flere innvandrere har hatt utfordringer med å få vurdert sin kompetanse.

Kapittel 10. Demokrati og deltagelse: formelle og uformelle integreringsarenaer

Mål

Valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn skal være forholdsmessig lik valgdeltakelsen i hele befolkningen.

Tiltak

- Oppfordre de politiske partiene til å vurdere hvordan, og hvilke grupper, de rekrutterer.
- Oppfordre til representasjonen av personer med innvandrerbakgrunn. Dette kan gjøres ved hjelp av en plan for rekruttering, skoloring, informasjon som når målgruppene, nettverksbygging, samarbeid med innvandreråd og innvandrernes organisasjoner, IMDi, KIM og andre aktuelle aktører.
- Både myndigheter, organisasjoner og media må bidra til å øke bevisstheten om hvor viktig det er for et demokratisk samfunn å la alle grupper være representert i sentrale posisjoner der makt utøves.
- Organisasjoner rettet mot studenter med innvandrerbakgrunn og andre innvandrerorganisasjoner må brukes aktivt i arbeidet med å rekruttere til politiske partier.
- Myndighetene bør, i samarbeid med de politiske partiene, vurdere endringer i kriterier for tildeling av økonomisk støtte til politisk virksomhet, slik at rekrutterings- og opplæringstiltak for medlemmer, kandidater og representanter kan gjennomføres i regi av partiene, evt. gi økt tilskudd til dette arbeidet.
- Bevilgende myndigheter bør, i samarbeid med organisasjonene, stimulere til økt rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til frivillige organisasjoner, for på den måten også å øke rekrutteringsgrunnlaget til politisk virksomhet.
- Organisasjonene bør øke tilbudet av "demokratikurs" (hvordan organisasjoner formelt styres).
- Det er behov for å bedre kunnskapsgrunnlaget om hva som virker i forhold til politisk rekruttering. Gode eksempler og kunnskap om hvorfor innvandrere velger/ikke velger å delta aktivt i politikken må synliggjøres. Det er behov for bedre kunnskaper om aktivitetsnivå hos valgte representanter med innvandrerbakgrunn, og i hvilken grad de selv og deres velgere får uttelling for representasjonen gjennom innflytelse på beslutninger.

Deltagelse i sivilsamfunnets organisasjoner

Mål

Innvandrerens deltakelse i frivillig virksomhet skal være forholdsmessig lik resten av befolkningen. Frivillige organisasjoner skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen.

Tiltak – frivillige organisasjoner

Tilskudd

- Tilskuddsordninger gjennomgås for å sikre at ordningene bidrar til å styrke fellesarenaer der minoriteter og majoritet møtes.
- Øke statlige tilskudd til organisasjoner i lokalsamfunn med høy innvandrerbefolkning, i forståelse med den enkelte kommune, bl.a. for å dekke merkostnader til opplæring av foreldre, overvinne språkproblemer, kompensere for svak familieøkonomi osv.
- Tilskudd til majoritetsorganisasjoner bør inneholde enkle krav, blant annet på strategier og planer for en inkluderende rekrutteringspolitikk, og rutiner for rapportering på dette.
- Tilskudd til innvandrerorganisasjoner gjøres bl.a. avhengig av at de gir "hjelp til selvhjelp", viser åpenhet og demokratiske verdier, likestilling m.v., og at de gir opplæring/informasjonsarbeid, bl.a. interessepolitisk trening.
- En forutsetning for at innvandrerorganisasjoner og grupper skal motta tilskudd til integrering må være utdrettet samhandling med majoritetsbefolkningen og andre grupper utenfor egen organisasjon/gruppe.
- Innvandrerorganisasjoner skal kunne søke tilskudd til kulturtiltak fra generelle ordninger i kulturlivet, på linje med organisasjoner der hovedsakelig majoritetsbefolkningen deltar.
- Det skal være et økt fokus og styring på hvilke effekter og resultater som oppnås for integrering og inkludering, og mindre fokus på detaljstyring av aktiviteter.
- Gjennomføre et "jenteløft" for å rekruttere flere jenter til alle arenaer i samarbeid med organisasjonslivet.
- Gjøre frivillige organisasjoner i stand til å ansette "brobyggere" som kan jobbe opp mot andre organisasjoner, politiske partier, institusjoner og grupper.
- Oppmuntre idrettslag til å fokusere særlig på treningsmuligheter for jenter og ungdom med innvandrerbakgrunn, og til å få en bredere "sportsportefølje" (f.eks. cricket, basket).
- Bruke tilskuddsordninger til å stimulere til lavterskeltilbud i idrettslag og i andre organisasjoner.
- Bruke tilskuddsordninger til å sikre et organisasjonstilbud til alle deler av innvandrerbefolkningen.
- Bruke tilskuddsordninger slik at frivillige organisasjoner/idrettslag kan fungere som samfunnsbyggere i sitt lokalmiljø ved å gi tilbud om leksehjelp, bidra til SFO aktiviteter mv.
- Innføre en statlig finansiert ordning med gratis "deltakelseskort" for barn og unge fra fattige familier.

Tiltak – barn/unge

- Organisasjonene må være mer inkluderende, og mer offensive i rekrutteringen. De må sørge for å nå ut til barn/unge med innvandrerbakgrunn der de er, og ta direkte kontakt med den enkelte.
- Organisasjonene, eventuelt med bistand fra lokale aktører som barnehager, skoler, helsetjenester, lokale innvanderråd m.fl., må gi direkte informasjon til, og føre dialog med, foreldre med innvandrerbakgrunn. Det må informeres om at deltakelse i barne- og ungdomsorganisasjonene anses som viktig i Norge og at de er en sentral inkluderingsarena, også for å bli inkludert i andre deler av samfunnet.
- Organisasjonene må aktivt trekke inn voksne med innvandrerbakgrunn og benytte seg av de ressursene de kan bidra med.

- Asylmottakene bør, i samarbeid med den enkelte kommune, sørge for at barn/unge som bor der får et tilbud om meningsfulle fritidsaktiviteter sammen med andre barn i lokalsamfunnet.
- Ansvarlige for bosetting av flyktninger i den enkelte kommune bør sørge for at alle barn til deltakere i introduksjonsprogram og alle bosatte enslige mindreårige får tilbud om fritidsaktiviteter. Det bør åpnes for økonomisk støtte til fritidsaktiviteter så lenge foreldrene er i introduksjonsprogram.

Deltagelse i sivilsamfunnet – bibliotek

Tiltak

- Utvidet bruk av leseprosjekter rettet mot barn med innvandrerbakgrunn og deres foreldre, der positive erfaringer fra prosjekter i Norge og andre land benyttes.
- Tilbud om nettbaserte språkkurs for selvstudium ved bibliotekene, der deltakerne ved behov kan benytte PC på biblioteket.
- Tilbud om IKT kurs i regi av bibliotekene, rettet mot personer med svake datakunnskaper i utsatte grupper (lavterskeltilbud).
- Tilbud om egne klubber/grupper på bibliotekene for jenter/kvinner med innvandrerbakgrunn
- Utvikle, tilrettelegge og ta i bruk ny teknologi som kan gi lettere tilgang til informasjon, språkopplæring m.v.

Oppland fylkeskommune støtter tiltakene under deltagelse i demokrati og sivilsamfunn. Oppland fylkeskommunes politiske målsettinger er å bidra til å øke bevisstheten om hvor viktig det er i et demokratisk samfunn at alle grupper er representert i sentrale posisjoner der makt utøves.

Oppland fylkeskommune understreker viktigheten av dialog og samhandling mellom myndigheter og innbyggere er en forutsetning for å utvikle et godt og inkluderende samfunn. Opprettelsen av et flerkulturelt råd har vært et ledd i dette arbeidet. Målet er imidlertid at innvandrere er representert i alle politiske partier, utvalg og andre instanser.

De frivillige organisasjonene er sentrale aktører i lokalsamfunnet og viktig arenaer for inkludering. Det å delta i det lokale organisasjonslivet kan være en viktig forutsetning for en vellykket integrering. Kommunene forutsettes å ha et særlig ansvar for å trekke innvandrene med i det lokale organisasjonslivet, og det er viktig at kommunene har nok ressurser til å drive dette arbeidet.

Flerkulturelt råd i Oppland påpeker viktigheten av opplæring i forkant av valg.

Kapittel 11. Fellesskap: verdier og konfliktløsning

Hovedmål

De felles verdiene som skal danne grunnlag for vårt flerkulturelle samfunn skal være forankret i de universelle menneskerettighetene, blant annet retten til liv, personlig frihet og rettsikkerhet. Viktige verdier ved det norske samfunnet skal være likestilling, likeverd, ytringsfrihet, religionsfrihet, solidaritet, økonomisk og sosial likhet, vitenskapelig tenkemåte, toleranse og deltagelse i demokrati og sivilsamfunn.

Delmål 1

At innbyggerne kjenner til lover og slutter opp om grunnleggende rettigheter og plikter.

Delmål 2

At innbyggerne kjenner tilknytning, opplever tilhørighet og føler seg inkludert i det norske samfunnet.

Delmål 3

Alle samfunnsborgere skal oppleve tilhørighet til et felleskap som er basert både på lojalitet til felles verdier og aksept av mangfold og forskjeller, og som er så robust at det tåler påkjenninger.

Delmål 4

At konflikter og uenigheter skal løses i tråd med demokratiets spilleregler. Et mer mangfoldig samfunn innebærer at borgerne blir mer forskjellige i livsstiler, verdispørsmål, trosformer og uttrykksformer. Verdier i et inkluderingsperspektiv er å skape fellesskap som bidrar til et velfungerende mangfoldssamfunn. Et mangfoldig samfunn må ha rom for uenighet. Målet kan ikke være fullstendig enhet. Samfunnet må forstås like mye som et "uenighetsfellesskap" som et "verdifellesskap". Demokratiets framgangsmåter og spilleregler er grunnleggende for at vi kan leve med uenighet.

Flerkulturelt råd i Oppland anbefaler at det opprettes et innvandrerbud for å ivareta innvandreres utfordringer.

Kapittel 12. Bokkonsentrasjon

Mål

Personer med innvandrerbakgrunn skal ha muligheter for samme sosiale og geografiske mobilitet som befolkningen som helhet, og skal i prinsippet ha like gode muligheter for å velge hvor de vil bo.

Delmål

- Levekårene i områder med mange innvandrere skal være tilnærmet like gode som for gjennomsnittet i befolkningen
- Byutvikling og fornyelse av bydeler skal bidra til økt samhandling og mer sosial kontakt mellom innbyggerne.
- Barn og unge skal ha en felles referanseramme og felles sosiale koder på felles arenaer som barnehage, skole og fritidstilbud.

Det primære målet for politikken er å utjevne sosiale forskjeller og gi like muligheter uavhengig av bosted, og skape sosial mobilitet som også gir muligheter for romlig mobilitet gjennom eget valg av bosted. Videre er det et mål å unngå at det oppstår for store geografiske forskjeller i levekår mellom ulike byområder og at innvandrere i større grad enn andre bor i utsatte områder.

Flerkulturelt råd i Oppland påpeker at bokonsentrasjon av innvandrere medfører dårligere integrering og dårligere språkopplæring. De understreker viktigheten av at innvandrere og nordmenn bor i samme boområder.

Fylkesrådmannens innstilling

Oppland fylkeskommune er svært godt fornøyd med at departementet har satt fokus på bedre integrering, og at det er løftet frem utfordringer og muligheter i et flerkulturelt Norge.

NOU 2011:14 "Bedre integrering" bygger opp om politiske målsettinger i *Regionalt handlingsprogram* og *Politikk for det flerkulturelle Oppland*. Rapporten gir et verdifullt bidrag til å øke kompetansen om det flerkulturelle Norge, og den påpeker viktige mål, strategier og tiltak for å bedre integreringen.

Oppland fylkeskommune støtter forslagene, og understreker viktigheten av at det settes av resurser regionalt og lokalt for å gjennomføre tiltakene. Det er utdypet områder som er særdeles viktig for fylkeskommunen som regional utviklingsaktør.

Høringen har vært sak på dagsorden i både flerkulturelt råd og i fylkesutvalg, og de politiske problemstillingene fra utredningen vil bli løftet opp i ulike politiske fora i tiden fremover.